

Archeologie en cultuurhistorie

Archeologie

Toetsingskader

Verdrag van Valetta

Monumentenwet 1988

Interimbeleid archeologie gemeente Terneuzen 'De onderste steen boven?'

Europees beleid

Verdrag van Valetta

Het Verdrag van Valetta beoogt het cultureel erfgoed, dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen. Het gaat om archeologische resten als nederzettingen, graf- velden en gebruiksvoorwerpen. Uitgangspunt van het verdrag is dat het archeologische erfgoed integrale bescherming nodig heeft en krijgt. In Nederland heeft het Verdrag van Valetta doorwerking gekregen in de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz).

Op internationaal en nationaal niveau is het belang van ondergrondse monumentenzorg en archeologie in de laatste decennia steeds meer onderkend. Niet alleen het wetenschappelijke belang maar ook het maatschappelijke belang van de archeologie is een onvervangbaar deel van ons cultureel erfgoed. Het accent in het overheidsbeleid verschuift van archeologische opgravingen en noodonderzoek naar behoud en beheer in de bodem. Dit streven naar behoud en beheer 'in situ' is het kernelement van het Europese Verdrag van Valetta (Malta, 1992).

Rijksbeleid

Monumentenwet 1988

De Monumentenwet 1988 regelt de wettelijke bescherming van onroerende (rijks)monumenten en door het Rijk aangewezen stads- en dorpsgezichten. De Monumentenwet heeft niet alleen betrekking op gebouwen en objecten, maar ook op stad- en dorpsgezichten en archeologische monumenten boven en onder water. In de Monumentenwet 1988 is geregeld hoe gebouwde of archeologische monumenten aangewezen kunnen worden als wettelijk beschermd monument.

Ook geeft de Monumentenwet voorschriften voor het wijzigen, verstoren, afbreken of verplaatsen van een beschermd monument. Die voorschriften houden in dat er niets aan het monument mag worden veranderd zonder een vergunning. Een vergunning- plicht is van toepassing op archeologisch monumenten, voor gemeentelijke en rijksmonumenten is het verbod opgenomen in artikel 2.1.1.f (voor rijksmonumenten) en in artikel 2.2.1.b (voor gemeentelijke monumenten) van de Wabo. Deze vergunning moet op voorhand worden aangevraagd bij het bevoegd gezag.

In vervolg op het Verdrag van Valetta is ook de Monumentenwet en enkele andere wetten herziening. Bodemverstoringen door uitvoering van het bestemmingsplan, ontheffing of het rechtstreeks toegelaten bouwen kunnen het bodemarchief aantasten. Het voorgestelde beleid bevat maatregelen die aandacht voor archeologische waarden bij plannen en projecten afdwingbaar maakt, zoals:

- de gemeenteraad dient bij de vaststelling van bestemmingsplannen rekening te houden met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten;
- in een bestemmingsplan kan in het belang van de archeologie een aanlegvergunningstelsel worden opgenomen. Zowel de aanvrager van een aanlegvergunning als de aanvrager van een reguliere bouwvergunning kunnen langs de weg van het bestemmingsplan de verplichting krijgen tot het laten uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek. Zonodig kunnen aan de aanlegvergunning en de bouwvergunning regels worden verbonden ter bescherming van de archeologische waarden.

Met de wetswijziging wordt archeologie dus voortaan een verplicht en onlosmakelijk onderdeel van het ruimtelijke besluitvormingsproces. In de planvormingfase bepalen rijk, provincies en gemeenten welke archeologische waarden in het geding zijn. Zij wegen deze waarden mee in de besluitvorming.

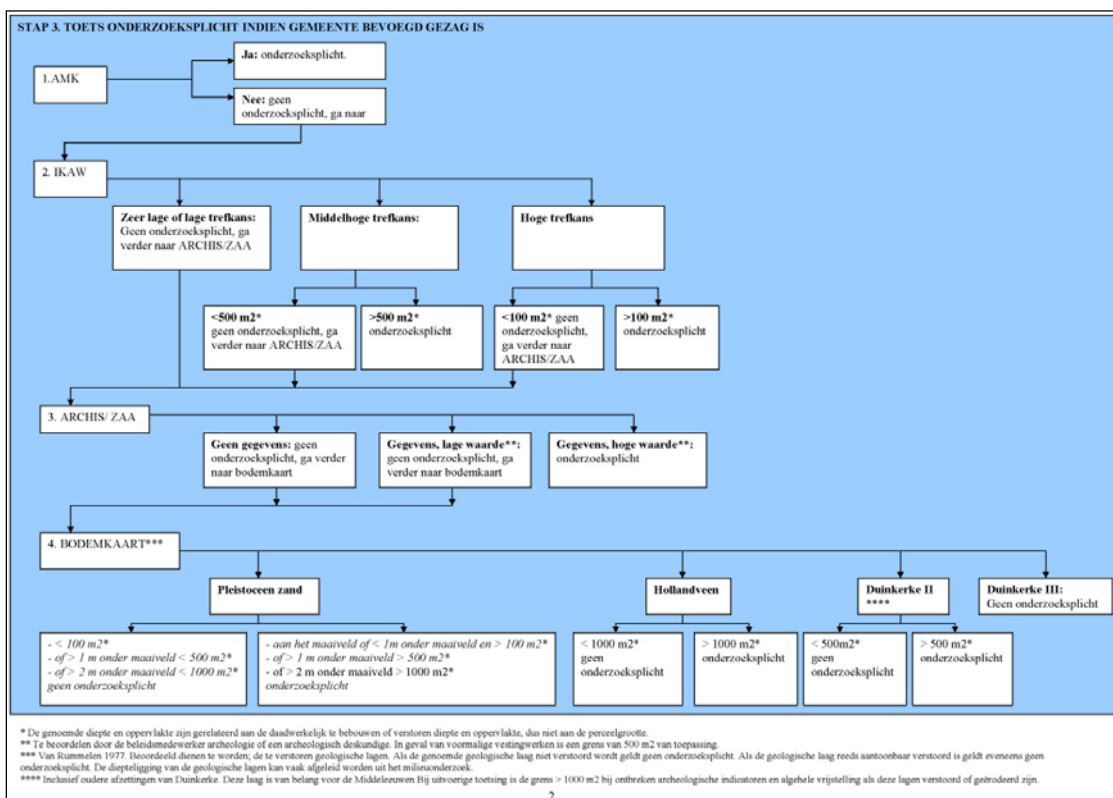
Gemeentelijk beleid

Algemeen

Op 27 januari 2011 is door de gemeenteraad van Terneuzen het interim beleid archeologie vastgesteld. De insteek van dit beleid is het regelen van archeologie in ruimtelijke plannen. In lijn met de intentie van de wetgever wordt een algemene vrijstelling voor archeologie verleend tot 100 m² en een diepte van 0,5 m voor de zogenaamde kruimelgevallen. Aan de hand van de archeologische verwachtings- waarde wordt per deelgebied een grens gesteld waarboven archeologisch onderzoek verplicht is en waaronder vrijstelling wordt verleend. Een en ander is uitgewerkt in een stroomschema (zie figuur 1).

Uit het interim-beleid archeologie blijkt dat voor gebieden waar:

- afzettingen van Duinkerke-IIIb op oudere afzettingen van Duinkerke aan de orde is (Do.3b) een onderzoeksplicht geldt indien verstoringen groter dan 1000 m² plaatsvinden en dieper dan 1 meter beneden maaiveld;
- sprake is van kreekafzettingen van Duinkerke IIIb geen archeologische onderzoek hoeft te worden uitgevoerd.

Figuur 1 Stroonschema archeologie gemeente Terneuzen

De archeologische toets

Om inzicht te krijgen in de archeologische verwachtingswaarde van het gebied is het gebied aan vijf criteria getoetst.

1. De Archeologische Monumentenkaart (AMK).

Het plangebied maakt geen deel uit van een terrein met een vastgestelde archeologische waarde op de Archeologische Monumentenkaart Zeeland (AMK, zie figuur 2).

2. De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW).

Op basis van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW, zie figuur 2) kan worden gemeld dat het plangebied ligt in een gebied dat wordt gekenmerkt door een zeer lage archeologische verwachting (zeer lage trefkans).

3. Archis (Archeologische Informatie Systeem).

In Archis 2, de nationale database voor vindplaatsen in Nederland, staan geen Archiswaarnemingen en/of vondstmeldingen in het plangebied weergegeven (zie figuur 2). Archiswaarnemingsnr. 408381, dat iets ten zuiden van het plangebied ligt, betreft het verdronken dorp Peerboom. In Archis staat het volgende vermeld:

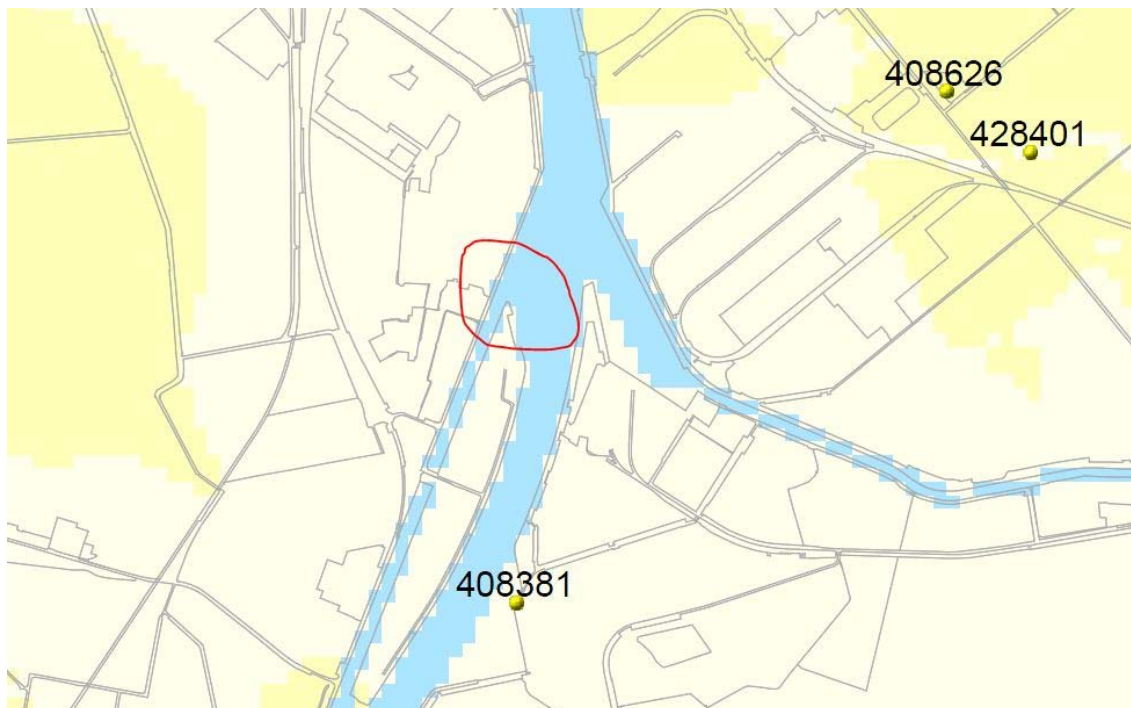
Verdronken dorp. Vermeld 1228, verdronken 1488/1493. Herdijkt in het noorden van de in 1825 tot stand gekomen Nieuw-Papeschorpolder (ten zuiden van het huidige Sluiskil). Militaire inundatie 1488, tijdens de oorlog van Maximiliaan van Oostenrijk in deze contreien, gevolgd door de stormvloed van 1493.

Van na de inundaties was een schor genaamd Peer(e)boom bekend ten NW van Axel, tussen de Schorre van Zevenaer en Koe Gors, en grenzend aan Axelse Gat/Souterick; het Soute Spuij liep erlangs. Deze omgeving is ten noorden van de Nieuw-Papeschorpolder.

De Nieuw-Papeschorpolder is bedijkt in het kader van de werken t.b.v. het Kanaal van Terneuzen naar Gent.

4. Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA).

In het Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA) is geen aanvullende archeologische informatie genoemd met betrekking tot het plangebied.

Figuur 2 Uitsnede kaart Archis 2

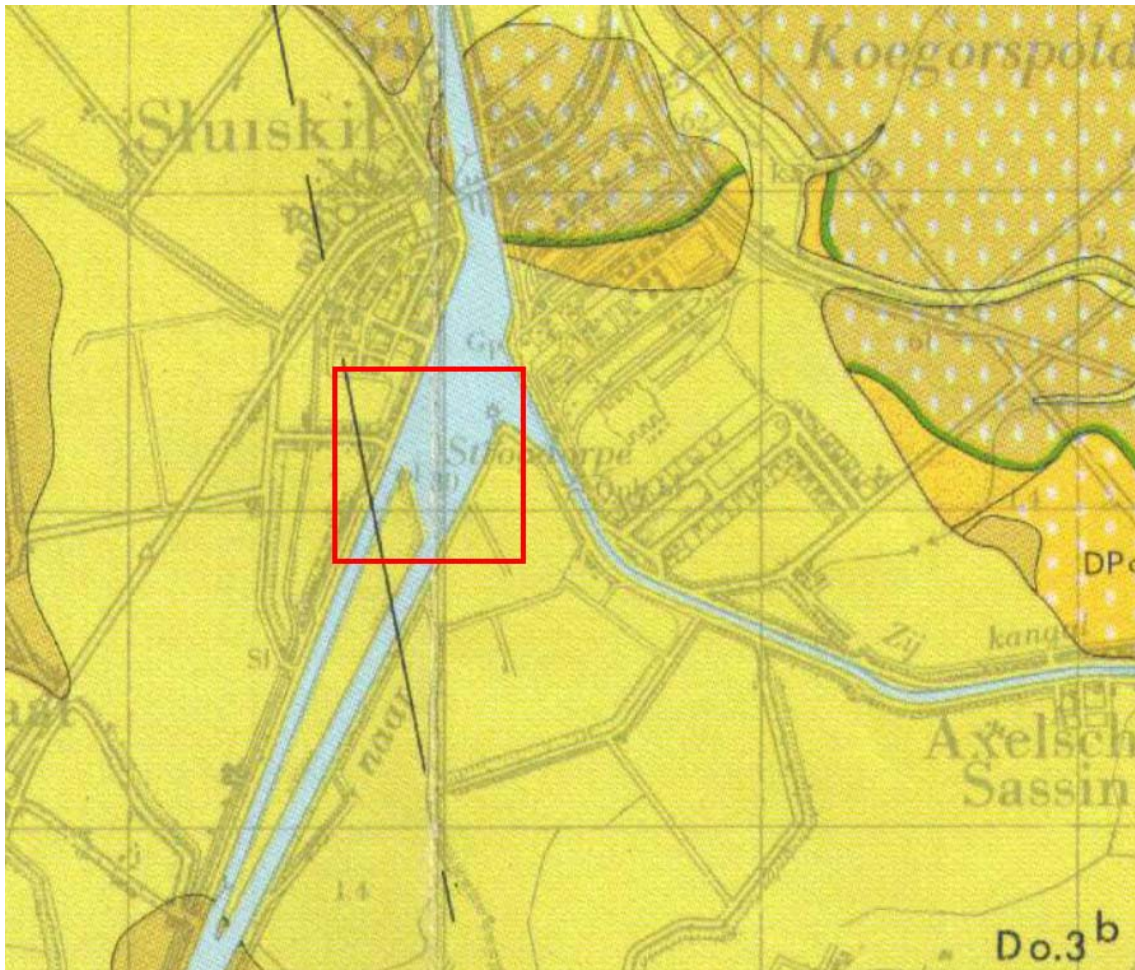
5. De bodemopbouw.

Op de geologische kaart van Van Rummelen is het plangebied gekarteerd/aangeduid als open water (zie figuur 3). Op basis hiervan geldt geen verplichting tot het uitvoeren van archeologisch onderzoek. Dit is ook logisch omdat de oorspronkelijke bodemlagen door de aanleg van het kanaal echter niet meer aanwezig zijn. Ter plaatse is de bodem tot een diepte van 13,50 tot 13 meter beneden het waterpeil afgegraven. Bovendien is het kanaal regelmatig uitgebaggerd en is de waterbodem door bewegingen van scheepsschroeven verstoord. Hierdoor zullen geen archeologische sporen meer kunnen worden gevonden. Bij toeval zullen wel eventuele vondsten kunnen worden gedaan.

De omgeving aan weerszijden van het kanaal bevindt zich in een zone met kreekafzettingen van Duinkerke-IIIb (afzettingen ontstaan na circa 1350) op oudere afzettingen van Duinkerke (Do.3b, zie figuur 3). Wanneer ervan zou worden uitgegaan dat het kanaal deel uitmaakt van een zone met kreekafzettingen van Duinkerke-IIIb op oudere afzettingen

van Duinkerke, dan zou voor het plangebied een regeling nodig zijn gericht op bescherming van de archeologische waarden. De eventuele vondsten zullen dateren uit het tijdvak van het neolithicum.

De fundamente (palen) die voor de plaatsing van het nieuwe droogdok (een drijvend bouwwerk) in de waterbodem worden aangebracht, hebben een gezamenlijk oppervlak dat ruim onder de hiervoor vermelde maat van 1.000 m² blijft. De conclusie is wederom dat geen onderzoek nodig is.

Figuur 3 Uitsnede geologische kaart Van Rummelen

Conclusie

Het aspect vormt geen belemmering voor het onderdeel archeologie. Voor de archeologische waarden wordt geen bestemmingsplanregeling opgenomen.